

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ЗООПАРК

Звіт про роботу
Миколаївського зоопарку
загальнодержавного значення
за 2023 рік

МИКОЛАЇВСЬКИЙ

ЗООПАРК

Тільки нашими спільними зусиллями
ми збережемо світ диких тварин

Зміст

Вступне слово	4
Загальні відомості про зоопарк	5
Історична довідка	6
Пояснювальна записка	17
Рух колекції	27
Збереження молодняка	48
Список тварин, переданих і прийнятих згідно з договорами про тимчасове утримання	49
ЦИФРОВИЙ ЗВІТ ЗА 2023 РІК	54
Показники діяльності зоопарку	55
Звіт відділу еколого-просвітньої роботи та зв'язків з громадськістю	59
Звіт відділу Акватераріум	70
Звіт відділу орнітології	80
Звіт відділу хижих тварин	90
Звіт відділу копитно-хоботних тварин	94
Звіт відділу приматів	102
Звіт відділу свійських тварин	105
Звіт про роботу віварію	110
Звіт відділу ветеринарної медицини	116
Звіт відділу кормів	122
Звіт про роботу ботаніко-господарського відділу	127
Список співробітників зоопарку, відповідальних за складання звіту	130
Ювіляри	131

У кожній державі, у кожній людині, у кожній організації та підприємстві можуть настати часи, коли життя перевіряє їх на стійкість, мужність, взаємну підтримку та силу духу. Такий час настав і в нашій Україні і, звісно, у Миколаївському зоопарку.

Минув другий рік війни. Рік, який зажадав від нашого колективу все те, що я написав раніше. Рік втрат та надії. У 2023 році на фронті загинули 2 наших співробітники, захищаючи нашу Україну – це Дмитро Рєзнік та Павло Шевченко.

Сьогодні на фронті 12 наших співробітників. Завдяки їм ми живемо та працюємо, завдяки їм у нас є життя та свобода.

Незважаючи на всі труднощі, зоопарк із гідністю витримав усі випробування, які перед ним поставило життя. Головне, що нам вдалося зберегти колектив, колекцію тварин. Весь рік ми працювали для наших відвідувачів, були місцем для відпочинку та соціальної реабілітації у воєнний час.

Ми щиро вдячні всім людям, які підтримували зоопарк у ці важкі часи: простим людям, волонтерам України, нашим колегам з-за кордону – в Америці, в Європі та у всьому світі.

Ми безмежно вдячні нашим героям.

Слава Україні! Героям слава!

Директор Миколаївського зоопарку,
Заслужений працівник культури України,
Президент Асоціації зоопарків України

Володимир Топчий

For every state, every person, every organization and enterprise times may come when life tests them for stability, courage, mutual support and fortitude. Such a time has come for our Ukraine and, of course, for Mykolaiv Zoo.

The second year of the war has passed. A year that demanded from our team everything that I wrote earlier. A year of loss and hope. In 2023, two of our employees died at the front defending our Ukraine – Dmytro Riezniak and Pavlo Shevchenko.

Today, 12 of our employees are at the front. Thanks to them we live and work, thanks to them we have life and freedom.

Despite all the difficulties, the zoo with dignity withstood all the tests that life put before it. The main thing is that we managed to save our team, our collection of animals. The whole year we worked for our visitors, we were a place for rest and social rehabilitation in wartime.

We are sincerely grateful to all the people who supported the zoo in these difficult times: ordinary people, volunteers from Ukraine, our colleagues from abroad – in America, Europe and the whole world.

We are infinitely grateful to our heroes.

Glory to Ukraine! Glory to heroes!

Директор Миколаївського зоопарку,
Заслужений працівник культури України,
Президент Асоціації зоопарків України

Володимир Топчий

Загальні відомості про зоопарк

м. Миколаїв
54003 Україна, Миколаїв
пл. Миколи Леонтовича, 1
тел:

Тел факс
E-mail

Офіційна сторінка:
Директор

Заст. директора з
зоотехнічних
питань
Заст. директора з
адміністративно-
господарської діяльності

Начальник відділу вет.
медицини
Штат
Площа
Відвідуваність*
Ссавці
Птахи
Плазуни
Земноводні
Риби
Безхребетні
ВСЬОГО:
Тварини Червоної книги
України
МСОП
Риби
Земноводні
Плазуни
Птахи
Ссавці

Населення 494 380 осіб

Директор: +38 0512 57 18 59
Заст. директора: +38 0512 30 19 83
Приймальня: +38 0512 300 550
topchy.zoo1@gmail.com
yuri.kirichenkozoo@gmail.com

www.zoo.nikolaev.ua
Топчий Володимир Миколайович (CBSG)
Заслужений працівник культури України,
Президент Асоціації зоопарків України

Кириченко Юрій Євгенович

Паршин Руслан Васильович

Явкін Олег Георгійович

238 осіб
184813 м2
234 300 осіб (платно – 184 250 осіб)
82 види
108 видів
66 видів
5 видів
109 видів
51 вид
421 вид
19 видів
197 видів
33/367
4/25
16/79
86/678
58/256

Членство: EAZA (кандидат), AZU, Species360, WAZA, VCF (Vulture Conservation Foundation)

Наш девіз: «Тільки нашими спільними зусиллями ми збережемо світ диких тварин»

Структура Миколаївського зоопарку:

1. Адміністративно-управлінський апарат
 2. Бухгалтерія
 3. Відділи, що утримують тварин: акватераріум, орнітології, хижих тварин, копитно-хоботних тварин, приматів, віварій, свійських тварин
 4. Відділ еколого-просвітницької роботи та зв'язків з громадськістю
 5. Відділ ремонтно-експлуатаційний
 6. Відділ ветеринарної медицини
 7. Відділ кормів
 8. Складське господарство
 9. Відділ матеріально-технічного постачання
 10. Ботаніко-господарський відділ
 11. Відділ з експлуатації та ремонту автотранспорту та обладнання
- У зоопарку на 01.01.2024 р. працює 212 осіб.

ІСТОРИЧНА СПРАВКА

Портрет М.П. Леонтовича, виконаний С. Пантелейчуком.

Миколаївський зоопарк був заснований у 1901 р. міським головою Миколою Павловичем Леонтовичем на базі його приватної колекції. Основою експозиції був акваріум. У 1918 р. колекція Леонтовича була націоналізована і названа Державним Акваріумом-зоосадам. Площа території була збільшена до 0,75 га. У 1937 р. директором Ф.Г. Нічковим при зоосаді був створений гурток юннатів, один із перших в Україні. У роки Другої світової війни в період німецько-фашистської окупації зоопарк не припиняв своєї діяльності. Після війни територія зоопарку стала упорядковуватись, колекція тварин поповнювалася. У 1948 р. Акваріум-зоосад був перейменований у Миколаївський зоопарк. У 1977 р. зоопарк був переведений на нову територію площею 18 га. У 1993 р. зоопарк був прийнятий до Європейської асоціації зоопарків та акваріумів (EAZA), з 1995 р. зоопарк став членом Євро-Азіатської регіональної асоціації зоопарків та акваріумів (EARAZA). У 1998 р. зоопарк приєднався до Міжнародної системи обліку тварин (тоді – ISIS, нині Species360). П'ятнадцятого червня 2003 р. зоопарк був прийнятий у члени Всесвітньої Асоціації зоопарків і акваріумів (WAZA). У 2001 р., ювілейному для зоопарку, був урочисто піднятий прапор зоопарку, відкрито нову експозицію тераріуму, добудовано половину літніх вольєрів «Острова звірів», реконструйовано площу перед зоопарком і відкрито пам'ятник М.П. Леонтовичу. Основні урочистості, присвячені 100-річчю зоопарку, розпочалися 7 вересня 2001 р. відкриттям міжнародної конференції. У 2002 р. частина території була відчужена містом, а зоопарку прирізали територію площею 11161 м². Загальна площа зоопарку склала 184813 м². 07.11.2002 р. Міжнародний Академічний Рейтинг популярності і якості «Золота фортуна» нагородив зоопарк «Кришталевим Рогом Достатку». У 2003 р. у зоопарку змінилася адреса: площа перед зоопарком отримала ім'я його засновника М.П. Леонтовича. Були розроблені основні документи: кадастровий план на землю і технічний паспорт БТІ. У 2004 р. був складений генеральний план зоопарку. За результатами Всеукраїнського конкурсу якості продукції «100 кращих товарів України-2003» у 2004 р. Миколаївський зоопарк був визнаний переможцем у номінації «Обслуговування» та був відзначений Державним Знаком якості. 11.02.2005 р. громадськості була представлена драма М.О. Троянова «Сніданок у міського голови», присвячена трагічному життю засновника Миколаївського зоопарку міського голови М.П. Леонтовича. Для створення п'єси Миколаївський зоопарк забезпечив автора архівними матеріалами. 13-го травня 2006 р. на площі ім. М. Леонтовича було відкрито «Пам'ятний знак співдружності зоопарків світу» та закладено клумбу з землею, надісланою з більш, ніж 30 зоопарків світу. У центрі клумби встановлений декоративний металевий покажчик відстані до зоопарків-учасників цієї акції. Шостого жовтня 2006 р. відбулася урочиста презентація двох книг: збірки, що включає статтю «Мій Леонтович» (автор В.М. Топчий) і п'єсу «Сніданок у міського голови» (автор М.О. Троянов), а також третє видання путівника по Миколаївському зоопарку «Навколо світу за півдня» (автор В.М. Топчий). Вісімнадцятого листопада 2006 р. після реконструкції відбулося відкриття

Ф.Г. Нічков із першими учасниками гуртка 1937 р.

Музей

музею зоопарку. 15-16 вересня 2007 р. пройшла перша Міжнародна конференція юннатського руху, присвячена 70-річчю гуртка юних біологів Миколаївського зоопарку. 18 грудня 2007 р. Миколаївський зоопарк отримав нагороду Всеукраїнського фонду сприяння міжнародному спілкуванню «Українське народне посольство». Директор В.М. Топчий був нагороджений «Орденем Святого Миколи Чудотворця» III ступеня, а колектив Миколаївського зоопарку – золотою медаллю «За високий професіоналізм».

У кінці 2007 р. випущено 2-е видання (доповнене і перероблене) книги «Раціони тварин Миколаївського зоопарку». У серпні 2008 р. вийшов з друку «Збірник нормативних документів Миколаївського зоопарку». Шостого вересня 2008 р. відбулося святкування 30-річчя діяльності зоопарку на новій території, у рамках якого пройшло відкриття меморіальної дошки, присвяченої І.М. Канаєву, голові міськвиконкому, який зробив великий внесок у будівництво Миколаївського зоопарку на новій території; відкрилася виставка «Історія зоопарку в особах». Відвідувачам були представлені портрети директорів Миколаївського зоопарку. П'ятого вересня 2009 р. Миколаївський зоопарк відзначив 108-річчя. На святкуванні відбулася презентація гімну зоопарку «Ми з тобою однієї крові!» (автор Ю.Ю. Храмов) і презентація нової книги про зоопарк «Під покровом Мауглі і Багіри» (автор Наталія Христова). У цей день також були урочисто відкриті мармурові леви-вартові, встановлені біля воріт нашого зоопарку до 220-річчя міста Миколаєва за підтримки мера міста В.Д. Чайки та директора зоопарку В.М. Топчого. 11-го вересня 2009 р. Указом Президента України №730/2009 «Про відзначення державними нагородами України» директору Миколаївського зоопарку В.М. Топчому було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України». З друку вийшла нова книга про Миколаївський зоопарк «Ми з тобою однієї крові. Фотоальбом». На знімках зображені тільки тварини Миколаївського зоопарку. 23 листопада 2010 р. відбулося перетворення зоопарку з комунального підприємства Миколаївської міської ради «Миколаївський зоопарк» у комунальну установу Миколаївський зоопарк. 1 лютого 2011 року Миколаївським зоопарком був заснований Орден Миколи Леонтовича, засновника Миколаївського зоопарку. З 31 травня по 3 червня 2011 року була проведена XVII Міжнародна конференція Євро-Азіатської Регіональної Асоціації зоопарків і акваріумів, приурочена до 110-ї річниці Миколаївського зоопарку. У роботі конференції взяли участь 133 спеціаліста з 19 країн світу. 22-23 жовтня 2011 року у м. Миколаєві відбулася I Всеукраїнська науково-практична конференція та виставка-семінар «Проблеми тераріумістики». На конференції було вирішено створити Всеукраїнську асоціацію любителів тераріумних тварин. Двадцятого грудня 2011 року в конференц-залі Миколаївського зоопарку відбулося урочисте засідання, присвячене 135-річчю від дня народження засновника Миколаївського зоопарку і його першого директора Миколи Павловича Леонтовича.

Орден М.П. Леонтовича

Презентація книги «Миколаївський зоопарк в фотографіях і документах».

Восьмого вересня 2012 р. директор Миколаївського зоопарку Володимир Миколайович Топчий, Заслужений працівник

Урочисте відкриття конференції в зоопарку

культури України, член ради Європейської асоціації зоопарків і акваріумів, був нагороджений Премією Євроазіатської Регіональної Асоціації Зоопарків та Акваріумів ім. С. М. Кудрявцева. Церемонія нагородження проходила в урочистій обстановці на Щорічній конференції ЄАРАЗА у м. Ярославлі (Росія). Премію Володимиру Миколайовичу вручив президент ЄАРАЗА, член-кореспондент Російської Академії природничих наук, генеральний директор Московського зоопарку Володимир Володимирович Спіцин.

Миколаївський зоопарк, першим серед туристичних центрів Миколаївщини, увійшов до Європейської системи «Туристична марка», яка

діє у 19 країнах світу. Ми раді представити нашим відвідувачам свою туристичну марку під № 401 «Миколаївський зоопарк», урочиста презентація якої відбулася у день народження зоопарку і була приурочена до 226-річчя міста Миколаєва. З 2015 р. Миколаївський зоопарк почав видавати річні звіти зоопарку друкарським способом. У барвистих ілюстрованих брошурах представлений аналіз динаміки зміни чисельного складу тварин зоопарку, аналіз годування, збереження молодняку тощо.

З 29 серпня по 1 вересня 2016 року пройшов акредитаційний скринінг Миколаївського зоопарку представниками ЄАЗА, за результатами якого Миколаївському зоопарку було знижено статус до кандидата у члени ЄАЗА з наданням 5 років для проведення необхідної модернізації з метою досягнення сучасних стандартів ЄАЗА.

Протягом останніх десяти років проводилася робота по вдосконаленню затверджених у 2007 р. раціонів та створення нових раціонів для видів тварин, які раніше не утримувалися у зоопарку. Результатом цієї роботи став випуск третього видання раціонів. Зоопарк перейшов на годівлю тварин за новими раціонами з 01.06.2017 р.

16 листопада 2017 року у Миколаївському зоопарку пройшла щорічна звітна конференція Української Асоціації Зоопарків і Акваріумів (УАЗА). У конференції взяли участь 25 представників із 12 зоопарків, акваріумів, тераріумів України. Основна тема щорічної конференції УАЗА-2017 – «Вдосконалення умов утримання тварин і створення нових сучасних експозицій зоопарку». Також велику увагу було приділено розгляду та обговоренню законопроектів щодо збереження природного фонду України. У березні 2018 року був виданий четвертий збірник наукових статей співробітників Миколаївського зоопарку, а також наших колег із зоопарків України. У цьому збірнику представлено 36 статей із 7 зоопарків. З 28 по 29 листопада 2018 року на теренах Миколаївського зоопарку

Відкриття конференції в зоопарку

пройшла науково-практична конференція представників Української асоціації зоопарків та акваріумів (УАЗА), присвячена питанням годування диких тварин у зоопарку, приготуванню кормів та техніці безпеки при годуванні. У конференції взяли участь 26 спеціалістів з годування тварин, які прибули із зоопарків України.

З 16 серпня по 27 грудня 2019 року була проведена первинна атестація умов праці 83 робочих місць робітників з догляду за тваринами зоологічних відділів щодо визначення права на пільги і компенсації за роботу зі шкідливими і

важкими умовами праці. Дослідження проводилися санітарною лабораторією Миколаївської філії ДП «ЧЕТЦ Держпраці» та південно-регіональною санітарною лабораторією з охорони праці та атестації робочих місць за рахунок власних коштів зоопарку на суму 44220 грн. За показниками результатів первинної атестації робочих місць та відповідно до законодавчих актів України встановлено наступні пільги і компенсації за шкідливі і важкі умови праці на всіх зоологічних відділах:

- доплати – 12% тарифної ставки за шкідливі і важкі умови праці згідно встановленої шкали «Типового положення про оцінку умов праці на робочих місцях і порядок застосування галузевих переліків робіт, на яких можуть встановлюватися доплати робітникам за умови праці». Доплати нараховуються за фактично відпрацьований час у шкідливих і важких умовах праці;

- збільшена тривалість щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці до семи календарних днів, яка визначається залежно від фактично відпрацьованого часу.

12 грудня 2019 року в Центральній бібліотеці ім. М.Л. Кропивницького відбулася презентація нової колекційної фотокниги «Миколаївський зоопарк в фотографіях і документах» (автор В.М. Топчий).

У 2020 році зоопарк зазнав значних матеріальних збитків не менш ніж на 3 мільйони гривень з причини карантинних заходів, що були введені в країні через епідемію COVID-19. У цей період з 17 березня до 11 травня 2020 року Миколаївський зоопарк був тимчасово зачинений для відвідувачів згідно з розпорядженням міського голови О.Ф. Сенкевича №65р від 16.03.2020 р. Зоопарк пережив цей період без жодної зовнішньої фінансової підтримки.

15 вересня 2021 року у Миколаївському зоопарку відбулося урочисте відкриття конференції «Зоопарк у реаліях сьогодення», присвяченої 120-річчю заснування Миколаївського зоопарку. До нас приїхали 27 представників 15 зоопарків України. Мета конференції – обмін досвідом з питань роботи сучасного зоопарку в умовах сьогодення. Також одним з основних питань конференції було створення нової спільноти, яка об'єднує зоопарки та інші установи, які утримують диких тварин – Асоціації зоопарків України (АЗУ). Засновниками цієї асоціації стали директори 9 присутніх на конференції зоопарків.

24 лютого 2022 року Україна була піддана нічим не обґрунтованій агресії з боку росії.

26 лютого Миколаївський зоопарк ухвалив рішення про припинення членства у ЄАРАЗА та про вихід директора зоопарку Володимира Топчого зі складу президії цієї асоціації, яка об'єднує зоопарки та акваріуми рф та деяких інших країн.

У 2022 році за час війни на територію Миколаївського зоопарку впали частини 8 реактивних снарядів від різних видів реактивних систем залпового вогню.

Війна підштовхнула зоопарки України до більш тісної співпраці. У серпні було здійснено державну перереєстрацію Української Асоціації Зоопарків та Акваріумів у Асоціацію Зоопарків України (АЗУ). Членами АЗУ є провідні зоопарки нашої країни: Рівненський зоопарк, Одеський зоопарк, Харківський зоопарк, Черкаський зоопарк, БІОН Тераріум Центр (Київ), Миколаївський зоопарк, Луцький зоопарк та зоопарк міста Дрогобич «Лімпопо». Головою правління Асоціації є директор Миколаївського зоопарку, заслужений працівник культури України Володимир Топчий.

Миколаївський зоопарк у 2022 році неодноразово отримував фінансову підтримку та гуманітарну допомогу від зоопарків Європи у вигляді сублімованих кормів для тварин, медикаментів та спеціалізованого обладнання. Ми дуже вдячні усім тим, хто причетний до цього. А також нашим колегам із Рівного, Львова, Одеси, які допомагали з доставкою цього важливого вантажу. Війна показала справжніх друзів.

У січні 2023 року було проведено реконструкцію частини огорожі та будиночку в вольєрі дикобразів на суму 21051 грн.

8 лютого в одному з найпопулярніших та найважливіших зоологічних журналів Європи – «Tiergarten Magazin», що видається з 1995 року в Німеччині, вийшла стаття з

інформацією про Миколаївський зоопарк і зоопарки України у воєнний час. Ми вдячні Клаусу Шюлінгу за видання статті та Томасу Дютш за переклад статті німецькою мовою.

Починаючи з 17 лютого Асоціація зоопарків України (далі – АЗУ) провела п'ять онлайн-семінарів, у ході яких розглядалися різні аспекти утримання і розмноження тварин та їх ветеринарне обслуговування, еколого-просвітницька діяльність, принципи і методи озеленення території та експозицій зоопарку та один позаплановий онлайн-майстер-клас з комплексного планування експозицій у зоопарках. Його для членів АЗУ провела Європейська асоціація зоопарків та акваріумів (EAZA). Ці семінари надали можливість плідного спілкування та обміну досвідом між спеціалістами зоопарків. Практика проведення таких семінарів дає змогу підвищити кваліфікаційний рівень спеціалістів. Працівники відділів, профільні фахівці, зоотехніки, ветеринарні лікарі Миколаївського зоопарку брали активну участь у всіх семінарах, що проводилися під егідою АЗУ.

У лютому було виконано поточний ремонт частини огорожі вольєру такінів довжиною 73 погонних метрів на суму 192642 грн.

У березні було виконано поточний ремонт частини огорожі вольєру гривастих вовків протяжністю 52,5 погонних метрів на суму 149571 грн.

14 квітня колектив зоопарку привітав директора Миколаївського зоопарку Володимира Топчого з його професійним святом – 45 років роботи в зоопарку.

П'ятого травня, з нагоди 122-річчя Миколаївського зоопарку, за багаторічну плідну працю, а також за вагомі досягнення в роботі, значний внесок в розвиток Миколаївського зоопарку почесну нагороду, орден Миколи Леонтовича отримали наші співробітники: завідувачка відділу акватераріум Котенко Алла Вікторівна, робітниця з догляду за тваринами Бондарчук Людмила Терентіївна, завідувачка відділу складського господарства Шевченко Любов Володимирівна та начальник відділу матеріально-технічного забезпечення Крамаренко Ігор Петрович. Усі ці співробітники пропрацювали в зоопарку понад 25 років.

У травні зробили переобладнання вольєру, де раніше утримувався міссісіпський алігатор, для утримання нільського крокодила. Було встановлено додаткову решітку, що розділяє басейн та «сушу», заґратовані кормові віконця та встановлені додаткові лампи для обігріву.

У червні 2023 року вийшов з друку річний звіт про роботу Миколаївського зоопарку загальнодержавного значення у 2022 році. У цьому звіті відображена наша робота у дуже складний воєнний час під час обстрілів, повітряних тривог та великих надій на Перемогу.

Тридцятого червня, у день звільнення острова Зміїний від російських загарбників, у зоопарку пройшов урочистий захід спільний з Укрпоштою, на якому відбулось офіційне введення другого поштового випуску серії «Слава силам оборони і безпеки України», присвячений діяльності Головного управління розвідки Міністерства оборони України. Символ ГУР – сова, тому саме цей герой брав участь у погашенні нової продукції. Для погашення поштового блоку був спеціально випущений конверт «Перший день». Спецпогашення поштових марок проводилося спеціальним штампелем «першого дня»: «Головне управління розвідки Міністерства оборони України». Таке спецпогашення відбулось у всіх регіонах України, але лише у нашому був такий незвичний та символічний «представник ГУР», як

Урочистий захід спільний з Укрпоштою, на якому відбулось офіційне введення другого поштового випуску серії «Слава силам оборони і безпеки України»